

214. Kám, Jeli-major

(Vas megye) Á, Kö

2003. május 12–13-án terepbejárást végeztünk Kám, Bejgyertyános határában. A terület a Nagy-Herpenyőtől 400 m-re K-re, egy mocsaras ártérből kiemelkedő magaslaton fekszik (tengerszint feletti magasság 164 m). A 19. század óta intenzív mezőgazdasági művelés alatt áll. A leletek a szántó egész területére kiterjedtek. Ny–K-i és É–D-i irányba a lelőhely pontosan követi a domb határait.

A kerámia egy része biztosan az Árpád-korra és a 14–15. századra tehető.

ILON GÁBOR

215. Kelemér, Mohosvár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

A Gömör megyei Kelemér községtől D-re, kb. 2 km-re található az egymástól 400 m-re lévő, természetvédelem alatt álló Nagy- és Kis-Mohos nevű tavak. A Kelemér–Putnok közötti országút völgyben futó részének éles kanyarulatáról DNy-ra indul el az a völgy, amelyben az úttól 500 m-re a Nagy-Mohos tavat találjuk. Innen tovább DNy-ra 200 m-re, a Kis-Mohos tó fölötti dombon emelkedik a Mohosvár nevű sáncvár.

2000 és 2002 során kutattuk a vár sáncát, környezetét, valamint a várfalon belül eső területek egy szakaszát. Meghatároztuk, hogy a várat a 13. század második felében építették és a 14. század első évtizedeiben, 1338 előtt el is pusztult.

2003. augusztus 6–19. között kizárólag a vár sánca és árka által közrezárt területen kutattunk. A korábbi évben megtalált központi toronytól délre és keletre eső területeket tártuk fel, a torony és a várfal közötti szűk, 2,8–3 m széles szakaszokon.

A várfal déli és nyugati szakaszait az újkori bányászat – kis kivétellel – elpusztította, a falaknak csak a kiszédett árkát találtuk. A déli várfal egy szakaszán az eredeti kőfal megmaradt, itt a fal a korabeli járósínt fölött 1 m magasságig állt. A déli várfal belső oldalához egy téglával fedett járósíntű, faszerkezetes fallal épült kisebb építmény kapcsolódott. A DNy-i sarokban szintén egy téglalap alakú, faszerkezetes épület szelvény maradványai voltak. Ebben az épületben a vár nyugati oldala mentén egy agyagból épített kemencét találtunk. A kemence falába benyomódva a kemencét fedő épület borona szerkezetének maradványai jól megfigyelhetők voltak. Az épület és a nyugati várfal közötti szorosban 13. századra datálható fazekak töredékei voltak.

A várfal nyugati oldalához kívülről még egy kőépület (torony?) kapcsolódik. Ennek az épületnek a feltárását még nem tudtuk lezárni.

PUSZTAI TAMÁS

216. Kerkafalva, Nagy-Fenyves-dűlő

(Zala megye) U

A Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság Alsószenterzsé-

bet, Kerkafalva és Kerkakutas határában „Alsószenterzsébeti árvízcsúcs csökkentő tározót” létesít. Az eredeti terv földmunkái a Kerka-patak széles, mocsaras árteréből enyhén kiemelkedő domboldalon húzódó, 640×130 m kiterjedésű lelőhely Ny-i felét érintették volna. A 2003. április 15. és május 21. között végzett megelőző próbaátáson húzott kutatóárkok alapján bebizonyosodott, hogy igen intenzív újkőkori településsel kell számolni, amelynek teljes feltárására lett volna szükség. A beruházó cég ezért a feltárás várható költségeit figyelembe véve, áthelyezte a tározót a régészeti jelenségektől nem érintett területre. Ezt követően csak a már megnyitott 14 kutatóárkokban végezhetünk feltárást. A próbaátáson során 1176 m² felületen 36 objektumot (28 cölöplyukat, és 8 gödröt) tártunk fel és dokumentáltunk. A leletanyagból kiemelkedik néhány kiöntőcsöves edény töredéke, agyagkanál töredékei, kisméretű kettőskúpos edények töredékei és egy átfúrt kőbalta töredéke. A feltárt régészeti jelenségek és a leletek alapján megállapíthatjuk, hogy az újkőkori lengyeli kultúra településrészletét találtuk meg.

A próbaátárással egyidőben a kutatóárkoktól ÉK-re a víztározó földmunkái kapcsán, a domboldal alján a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság humuszolást végzett, ahol régészeti szakfelügyeletet láttunk el. A lehumuszolt terület nagysága 156×30 m (4680 m²). A humuszolás során régészeti objektum nem került elő.

A leletanyag a zalaegerszegi Göcseji Múzeum Régészeti Gyűjteményébe került.

Munkatársak: Kreiter Attila régész, Gaál Erika, Kálmán Beáta technikus és Kiss Virág egyetemi hallgató (ELTE).

KVASSAY JUDIT

217. Keszthely, Csók István utca

(Zala megye) R, N, Kö

2003. október 3-án és 7-én régészeti szakfelügyeletet tartottam a területen. A helyszín közelében, a belvárostól D-re eső területen korábban római kori és középkori telepnyomok, szórványleletek voltak ismertek. A tavasz folyamán egy Csók I. utcai árokásáskor újra került elő kerámiaanyag.

A Zrínyi u.–Csók u. sarkon levő gyermekkorház előtt (a tavaszi helyszíntől É-ra), a járda és a füves szegély felbontásával nyitottak egy 10×3 m-es szelvényt, egy leendő új trafóház helyén. A szelvény mélysége 100 cm, a felső kavicsos feltöltés alatt kevert, sötétbarna réteg következett, majd a sárga-sárgásszürke agyagos altalaj. D-i felében téglasor alatt fut a villanykábel (80 cm), és a vízvezeték is ide esik. A szelvény K-i felében a füves, kevésbé bolygatott részen, a sötétbarna betöltésből szórványosan ember- és állatcsontok kerültek elő, római kori, népvándorlás kori és középkori kerámia pedig ugyaninnen, illetve a már kidobott földből. A betöltés tetején már újabb kori beásás és kerámia, a kiszédett fagyókerek között.

A Csók I. utcán K felé tovább haladva, valamint a kórház kertjében árkokat is mélyítettek (40 cm), pontosan a meglévő kábelek nyomvonalában. Leletanyag itt, az aprókavicsos, barna talajban már nem volt.

A közműépítések által megbolygatott település-jelenségek, hulladékgödrök és sírok 40–100 cm mélységben lehettek, ezek fölé, az út szélére a 20. században fákat ültettek, és már az akkori tereprendezés, feltöltés is megváltoztatta a rétegviszonyokat.

HAÁSZ GABRIELLA

218. Keszthely, Kossuth utca 55/a (Kossuth köz)

(Zala megye) R, V, Ú

Keszthelyen a Kossuth közben az 1006/1–2 hrsz. területen családi házak építését megelőző próbafeltárást végeztünk. Irodalmi adatok alapján az 1660-as években Pethő László várkapitányé volt ez a telek, a mai Kossuth utcától a Deák Ferenc utcáig terjedően, és hagyatékának összeírása szerint kertészlak, illetve istállók voltak feltételezhetők a területen. A feltárás során a mai felszíntől 40–60 cm-re lemélyülő Ny–K-i irányú 30–40 cm széles paliszádfalakat találtunk, amelyek betöltéséből 19. századi kerámiatöredékek kerültek elő, így vélhetően nem török kori, hanem 18–19. századi jelenségekről van szó. Szórványként előkerült egy java rézkori bikónikus tál peremdarabja, és két ovális, sekély gödör, közepükön cölöplyukkal, amelyek betöltésében grafitmázás kora vaskori kerámiát találtunk nagy mennyiségű paticcsal együtt. A terület nagy részét számos 19–20. századi beásással – pince, közművek, fürdőmedence, gyümölcsfák gödrei stb. – teljesen tönkretették.

MÜLLER RÓBERT

219. Kisar, Palaj

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2003 januárjában bronzkori cserepeket adtak át a múzeumnak, amelyeket csónaktúra során Tivadarral szemben a homokpadon gyűjtöttek. Kimentünk és a tivadari oldalról megnéztük a kanyart, ahonnan a leletek származnak. A kanyarnak a belső oldalán van egy homokpad, mely most víz alatt van. Már ekkor gyanús volt, hogy a lelőhely másodlagos, mivel nem a víz által rombolt, hanem az épített oldalra esik.

A kisari oldalon, a gátór vezetett minket a palajig. A partfalban valóban nem voltak telepre utaló nyomok. Így még inkább valószínűsíthető, hogy a leleteket a homokpadról gyűjtötték.

ISTVÁNOVITS ESZTER

220. Kisberény, Arany János utca

(Somogy megye) Ó

A Koppányvölgye-gázvezeték fektetésekor, a gázárok ellenőrzése során az Arany János utcában objektumokat

észleltünk az árokfalban, előkerült pár nagyobb salakdarab, valamint vastag falú, durva megmunkálású, neolitik vagy rézkori edény aljtöredéke.

A leletmentésre ezt követően, 2003. szeptember 26-án került sor Slezák Balázs ásatási technikus vezetésével.

Az 1. objektum az Arany János utca 1. szám előtt lévő villanyoszloptól 6 méternyire K-re található. Az árok közepén metszette át a kb. 1,5 m átmérőjű, 80 cm mély objektumot. Mindkét falon jól látszott, hogy az objektum alját és falait kb. 10 cm vastagon kiégették, az objektum betöltése nagyrészt hamuból, valamint nagy darabokban összeolvadt salaktömbökből áll. A kerámia egy része is ezekből a salaktömbökből került elő.

A 2. objektum az elsőtől kb. 4 méternyire Ny-ra, a villanyoszlop K-i tövében került elő. Kb. 1 m mélyen az árok É-i falában vastag (kb. 20 cm) széles vörös átégett sáv mutatkozott. Fölötte betöltés nem volt látható.

A bontás során egy jól átégett, kb. 1 m átmérőjű platniréteg került elő. A platni alatt sűrűn tapasztott kerámiaréteg volt, ez alatt egy újabb jó állapotú platniréteg bukkant elő.

A második platniréteg lebontása után megtaláltuk a második tapasztott kerámiaréteget, ami alól egy újabb, az előzőeknél rosszabb állapotú platni került elő. A harmadik platni elbontása után egy újabb sűrűn tapasztott kerámia réteg került elő.

A 3. objektum a Dózsa György utca 11. szám előtt a gázvezetékárok D-i falában mutatkozott, kb. 40 cm mélyen. Az árok metszetében látszott az elvágott platni és a megmaradt falak nyoma. Bontás közben mindössze egyetlen értékelhető kerámiát találtunk. A kb. 120 cm átmérőjű platni alatt kerámiaréteg nem volt.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

221. Kistelek, Gera-föld

(Csongrád megye) Sza

Az M5 7. sz. lelőhelyen, az autópálya 133. km-szelvényében 2003. november 15. és december 10. között végeztünk feltárást egy, a nyomvonalat ÉK–DNY irányban keresztező, hosszan elnyúló, partos részen, melyet Ny-i irányból egy csatorna határol. Összesen 13 931 m² területet tártunk fel (11 731 m² közvetlen nyomvonal, és 2204 m² csatornakorrekción, a nyomvonaltól K-i irányban), ahol egy nagy kiterjedésű, hun kori szarmata település 241 objektuma került elő.

A területen 1999-ben már ásott Horváth Ferenc és Vályi Katalin, aminek során 2 000 m² területen 59 objektum került elő. Egykori ásatási területükhöz kapcsolódva a lelőhelyet a nyomvonalban mindkét irányban tovább folytattuk. Dél felé a lelőhely összeér a Kistelek, Kecskés földje (M5 9.; MRT 27/9 lh.) lelőhellyel. Észak felé ebben az évben nem találtuk meg a telep szélét, nyugati szélét a földhát mellett húzódó mély fekvésű, egykor vízjárta terület képezi.

A mezőgazdasági művelés által bolygatott, átlagos intenzitású lelőhelyen házak, gödrök, karámok, árkok